

KUNST EN LETTEREN.

Gustav Mahler's leven en werken

Herinneringen van zijn weduwe.

Publicaties van brieven en weerlegging van geruchten – Onbekende bijzonderheden.

ALMA MARIA MAHLER, echtgenoot van den in 1911 overleden componist – zij is thans met Franz Werfel gehuwd – zal nog in den loop van dit jaar een boek doen uitgeven, dat herinneringen aan den genialen toondichter bevat. Zij had aanvankelijk bepaald, dat het werk eerst na haar dood mocht verschijnen; de buitengewone omstandigheden, die thans heerschen, deden haar besluiten om die beslissing te herzien.

Ik bezoek deze buitengewone vrouw, die nog altijd een echt-Weensche schoonheid is, in een Parijsch hotel, dat zij tijdelijk bewoont. Franz en Alma Maria Wefel vertoeven sinds langen tijd aan de Fransche Riviera; zij zijn voornemens binnenkort naar de kust terug te keeren. Anna Mahler, de dochter uit het huwelijk met Gustav Mahler, een bijzonder begaafde beeldhouwster, leeft en werkt in Londen.

Alma Maria vertelt mij, dat de Amsterdamsche uitgever Allert de Lang er op heeft aangedrongen het Mahler-boek reeds nu uit te geven. Het zal in de Duitsche taal gepubliceerd worden en vermoedelijk ook in het Nederlandsch. Bovendien zal gelijktijdig een Engelsche uitgave verschijnen, die, het spreekt vanzelf, ook voor Amerika bestemd is.

Ik open het gesprek met de woorden: de enorme belangstelling, welke de Nederlanders in Mahler's persoonlijkheid en kunst stellen, is mij bekend. Maar wordt hiermede niet tevens de kring aangegeven, waarin zich tot dusverre uitsluitend de daadwerkelijke belangstelling voor het oeuvre van Gustav Mahler manifesteerde?

Hierop antwoordt Alma Maria: Zeker niet. Hoewel Duitschland en Oostenrijk voor het werk gesloten zijn, neem ik aan, dat Cecho-Slovakije, Mahler's geboorteland, voor hem de oude afhankelijkheid heeft weten te bewaren. Ik zou er vooral den nadruk op willen leggen, dat ik dagelijks berichten krijg van uitvoeringen in Engeland – dat is wel zeer merkwaardig. Al uit zich de belangstelling in Amerika minder frequent dan in Engeland, het blijkt, dat Mahler's symphonieën er vaker uitgevoerd worden dan voorheen. Ook uit de Noordelijke landen en uit Rusland hooren wij veel omtrent Mahler-reproducties. "Hooren" kan ook letterlijk opgevat worden, omdat ik vaak per radio naar die concerten luister. In Rusland is zelfs een Mahler-biografie verschenen, waarin van hem gezegd wordt, dat hij de laatste componist van de Europese bourgeoisie zou zijn geweest. Overigens verdient ook een Amerikaansche biografie de aandacht. De Amerikaanse Bruckner-Society propageert met dezelfde kracht werk van Bruckner als van Mahler en verleent ook dien kunstenaars onderscheidingen, die zich voor het werk van Gustav Mahler verdienstelijk hebben gemaakt.

Ik antwoord: Daarop dient zeer zeker de nadruk gelegd in een tijd, die doet veronderstellen dat de Oostenrijksche symphonische kunst met Bruckner afgesloten is. Dan komt een groote sprong – misschien wel tot Franz Schmidt.

Weerlegging van geruchten

ALMA MARIA: ter gelegenheid van het vijftigjarig jubileum van het Concertgebouw heb ik mij er toe laten verleiden om over de aantekeningen te spreken. Publicisten hebben deze mededeelingen verbreid, daaraan was geen houden meer. Alle kenners van de Mahler-biografie weten dat bepaalde vrienden reeds gedurende het leven van mijn man geruchten verspreidden, dat ik hem niet geheel begrepen zou hebben, dat ik een geheel andere individualiteit bezat, zelfs dat ik Gustav er toe gebracht zou hebben, zich te veel in te spannen, opdat ik mijn maatschappelijk niveau zou kunnen handhaven, Om den koomenden generaties te toonen, welk een vriendschap, welk een harmonisch begripen tusschen ons beiden bestond en met welk een nauwkeurigheid Gustav zelf zijn levensbaan bepaalde, heb ik mijn herinneringen opgeteekend. Moge niet alleen de toekomst, maar ook het heden daarvan kennis willen nemen. De brieven van Gustav Mahler, mij in de weken gezonden, waarin wij gescheiden waren, omdat hij bijvoorbeeld ergens rusten moest, zullen voor zichzelf spreken.

Het zijn de eenige brieven, die het boek gepubliceerd worden. Misschien komen ook brieven van Gustav Mahler in aanmerking, die van vele persoonlijkheden afkomstig zijn: van Cosima Wagner, Richard Strauss, Gerhard Hauptmann, Hans Pfitzner. Natuurlijk moet voor deze publicatie de toestemming van de betrokken persoonlijkheden of erven verkregen worden.

Het boek zal ook een aantal biografische bijzonderheden bevatten, welke alleen door iemand gegeven kunnen worden, die tot de onmiddellijk omgeving van de componist heeft behoord. Het persoonlijk element zal eerst dan ter sprake koomen, wanneer het totaal dit noodzakelijk maakt. Vooral zijn Gustav Mahler's eigen uitingen van zeer veel belang: uitspraken over zijn kunst- en wereldbeschouwing, over zijn werk als scheppend kunstenaar, over zijn dagelijksche doen en laten. Voor elk jaar geef ik eerst mijn biografische aantekeningen, dan brieven van Mahler, welke tot mij gericht waren, vervolgens brieven van andere personen, welke voor Mahler bestemd waren, en, ter illustratie, vele fotografieën.

Het boek zal alleen betrekking hebben op de jaren, waarin wij samen leefden. Van den tijd vóór ons huwelijk is alleen het door Mahler mij meegedeelde beschreven. De uitgave beslaat honderd bladzijden. Als supplement volgen merkwaardige jeugdbrieven van Gustav Mahler, die op een liefdesgeschiedenis betrekking hebben.

Wat Mahler voor de Bruckner-Gesamtausgabe deed.

Uit de jeugdperiode worden ook tal van herinneringen aan Bruckner verteld. En ook Bruckner-herinneringen uit de jaren, waarvan ik in het bijzonder kan meespreken. Toen ik Gustav huwde, was hij wel reeds leider van de Weenske Hofopera, maar zijn inkomen was niet bijzonder groot, hij had ook nog oude schulden, die voornamelijk veroorzaakt waren door het feit, dat hij voor zijn ouders en zusters moest zorgen. Hij was bijzonder grootmoedig en kon niet goed met geld omgaan. Wanneer men hem alles had overgelaten, dan zou hij alles weggegeven hebben.

Ik deed mijn best hem te helpen sparen en bereikte dan ook werkelijk, dat hij spoedig zonder schulden was. Maar eenmaal nam hij toch, zonder er bij na te denken, een nieuwe schuld van 50.000 kr. op zich, de Oostenrijksche kroon was destijds even veel waard als thans, ongeveer, de Zwitsersche franc. Dit bedrag was voor Mahler's status zeker niet onbelangrijk. Het geld had hij nodig, toen de leider van de Universal-Edition hem om hulp vroeg: deze wilde de werken van Bruckner opkopen, om deze in een "Gesamtausgabe" te publiceern, wat dan ook geschied is. Maar niemand weet of wil weten, dat Mahler, in zijn grenzenlooze vereering voor Bruckner, deze uitgave mogelijk heeft gemaakt. Hij had zelfs niet bedongen, dat zijn leening ten minste uit een deel van de opbrengst van de Bruckner-uitgave teruggegeven zou worden, hij had die bijdrage à fonds perdu geschonken. Trots en ontroerd bewaarde Gustav Mahler het partituur-manuscript van Bruckner's Derde Symphonie (in de origineele versie). Van dit werk vervaardigde Mahler een klavier-uittreksel, dat in druk is verschenen. (Die editie is heden uitverkocht). Bruckner schonk daarvoor het manuscript.

Mijn herinneringen heb ik reeds twaalf jaar geleden aan het papier toevertrouwd. Slechts vier of vijf personen hebben het geheel of gedeeltelijk gelezen; onder hen bevond zich ook de sindsdien overleden Alban Berg. Hij zei tot mij, dat iemand, die dit boek niet gelezen ha, niets van Mahler afwist.

Prof. dr. PAUL STEFAN.